CRKC

Centrum voor
Religieuze Kunst
en Cultuur vzw

Naar een veilig(er) kerkgebouw !

Eindejaarsopleiding Religio 2017 Vanden Broele

Jan Jaspers, Dimitri Stevens en Jonas Danckers (CKRC)

Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur

CRKC

Centrum voor
Religieuze Kunst
en Cultuur vzw

PARCUM

Dialoogmuseum voor
religie, kunst en cultuur

PARCUM Dialoogmuseum voor religie, kunst en cultuur

Van de wereld

Beelden van beslotenheid en bevrijding

25.10.2017 - 25.02.2018

Abdij van Park | Leuven

www.parcum.be

Heilige Wilgefortis, Museum Hof van Busleyden, Mechelen - © Bea Borgers en Mirjam Devriendt | V.U. Van Uffelen - Abdij van Park Leuven

En in uw kerk?

Veiligheidszorg voor parochiekerken

CRKC heeft werking
rond veiligheidszorg uitgebouwd

- op vraag van Agentschap Onroerend Erfgoed
- concrete nood uit enquêtes

circa 70% van de parochiekerken heeft geen specifiek inbraak- en/of branddetectiesysteem

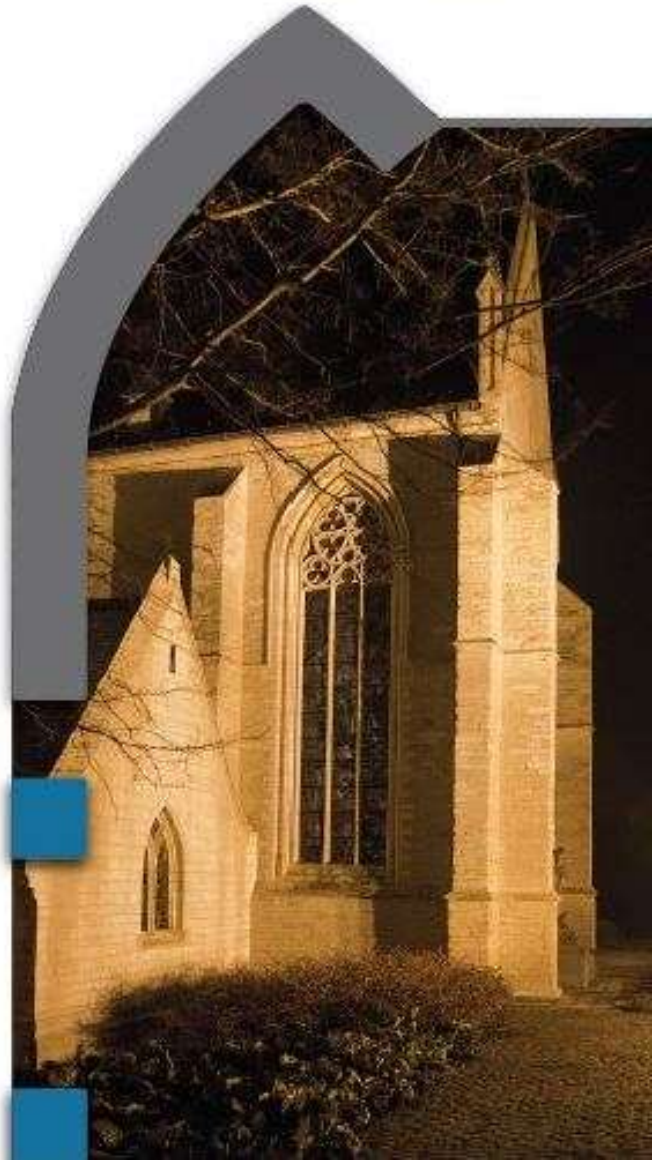

Open buiten uren eredienst (n=1786)

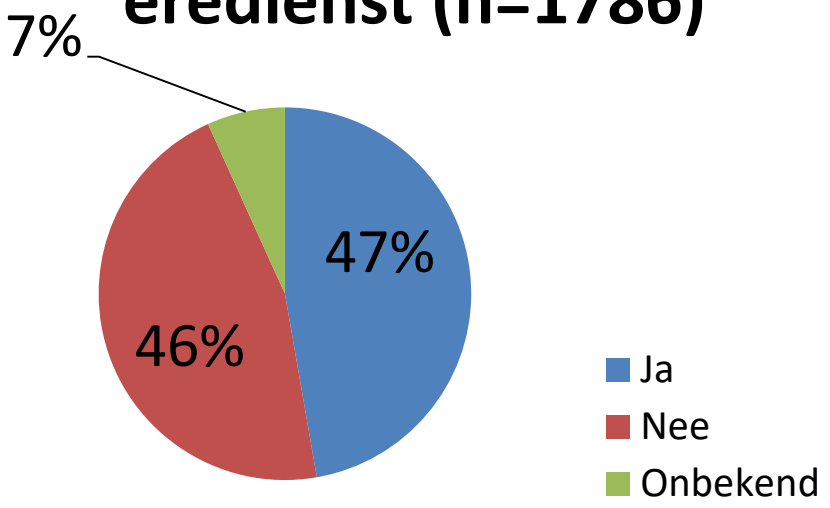

Inbraakdetectie (n=1786)

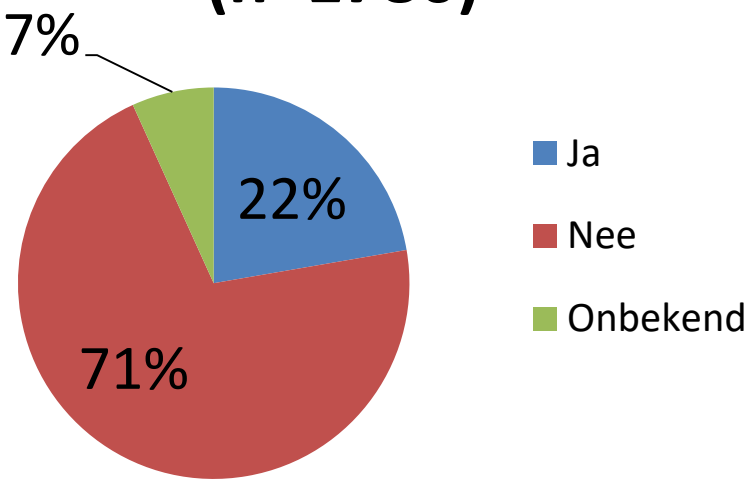

Branddetectie (n=1786)

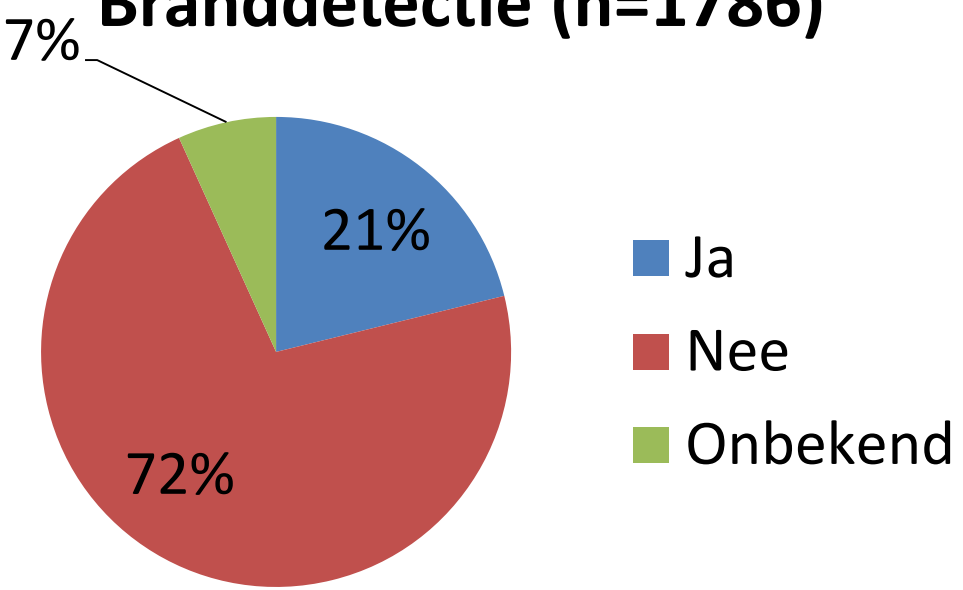

Inhoud

- Wetgeving
- Gulden regels en terminologie veiligheidszorg
- Brandveiligheid
- Hoe stel ik mijn kerk veilig open?
  Diefstal en vandalisme
- Extra aandachtspunten
- Wat kan het CRKC voor u doen?

Wetgeving veiligheidszorg kerken

Wetgeving veiligheid kerken

- Er is **geen specifieke wetgeving** veiligheid kerkgebouwen
- **Versnipperde Federale, Vlaamse en lokale regelgeving**
- Eredienstendecreet 2004: kerkfabriek = goede huisvader
- Onroerenderfgoeddecreet 2013: beschermde kerken

- Diefstal en vandalisme
  - Beschreven in het Strafwetboek
  - Eerst behandeld door Correctionele rechtbank van eerste aanleg
  - KB 19 juni 2002 over alarmsystemen, aangepast in 2007
  - Erkenning beveiligingsinstallateur KB 13 juni 2002, website BZ
  - Sector en verzekeringsmaatschappijen INCERT-kwaliteitslabel
- Camerabewaking
  - Privacywet 8 december 1992, Camerawet 21 maart 2007
  - Mogelijk op publiek toegankelijk besloten plaatsen indien gebruikt voor verijdelen van of verzamelen van bewijsmateriaal over misdrijf
  - Melding bij “Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer” (CBPL) (www.privacycommission.be)

Wetgeving brandveiligheid

- Meer info zie www.besafe.be vooral **Federale wetgeving**
- **Wet van 30 juli 1979** betreffende "de preventie van brand en ontploffing en betreffende de verplichte verzekering van de burgerrechtelijke aansprakelijkheid in dergelijke gevallen"
- **KB 28 februari 1991**: onder deze wet gebouwen eredienst > 1000 m²
- **KB 7 juli 1994**: "basisnormen" brand en ontploffing nieuwe gebouwen (laatste aanpassing 2012). Stikt gezien voor gebouwen met bouwvergunning vóór 31 december 1997, dus voor meeste kerken niet verplicht, maar aangeraden:
  - best rekening houden met goede bereikbaarheid brandweer (toegang langs minstens één punt van de gevel),
  - Compartimentering ofwel automatische blusinstallatie, rook- en warmteafvoerinstallatie
  - (nood-)uitgangen (1 voor < 100 aanwezigen, 2 tussen 100 en 499)
  - Voorschriften gebruik materialen, technische ruimtes, criteria zoals verlichting, ventilatiesystemen, etc.
- **Welzijnswet 4 augustus 1996:** voor kerken met personeel
  - ARAB verder geïntegreerd in CODEX

- **KB 28 maart 2014** brandpreventie op de arbeidsplaatsen, in CODEX. Ook voor andere kerken aangeraden:
  - risicoanalyse, noodverlichting en aanduiden nooduitgangen met pictogrammen, aanbrengen van beschermingsmiddelen, regelmatig keuren installaties, noodplan, infomeren veiligheidscoördinator bij werken, compartimentering, etc.
- **Op <u>Vlaamse niveau</u>:** geen bestemmingsgebonden regels
- **Op <u>lokaal niveau</u>:** CBS Gemeente/Stad verantwoordelijk naleven Politiecodex met voorschriften brand voor publiek toegankelijke ruimtes (> 45 personen)
  - Kerken vaak uitzondering, regels in overleg met brandweer
  - Gebaseerd op federale basisnormen of de Codex
- **<u>Normen</u> door NBN** (afspraken producenten, dienstverleners, leveranciers) over kwaliteit bvb. brandwerende elementen, brandbeveiligingstechnieken en brandbestrijdingsmaterieel
- **<u>Kwaliteitslabels</u>** sector zelf: vb. FiSQ- of BOSEC-label

Terminologie en gulden regels veiligheidszorg

Terminologie en gulden regels

- Gulden regels:
  - “als goede huisvader” voor kerken zorgen
  - **Veiligheid kerkgangers** bewaken
  - Veiligheid objecten en gebouw bewaken
  - Aandacht voor **erfgoedwaarde**
  - Belang van inventaris
  - Kerk permanent(er) openstellen
  - Beveiligingsfilosofie: eerst organisatorische en praktische, dan mechanische en tot slot elektronische maatregelen
- Calamiteitenplan
- Risicoanalyse

Stap voor stap naar een veiligere kerk:
CALAMITEITENPLAN

- Veiligheid al sterk verhogen door kleine maatregelen: LAAGDREMPELIG

- Wat is een CALAMITEITENPLAN?

- Huidige veiligheidssituatie: wat zijn de risico's?
- Hoe hieraan remediëren op korte en langere termijn?
- Wat te doen bij een noodgeval?

- STAPPENPLAN om dit op te stellen: zie website www.crkc.be/veiligheidszorg (Onroerend Erfgoed > Wegwijs in…)

VEILIGHEIDSZORG: informatie over wetgeving, risicoanalyse, schadefactoren en calamiteitenplan

VERZAMELEN VAN BASISINFORMATIE

eerste stap richting calamiteitenplan

- Identificatiefiche/vragenlijst
- plattegrond
- vroegere noodplannen?
- nakijken contracten onderhoud installaties
- controleren verzekering

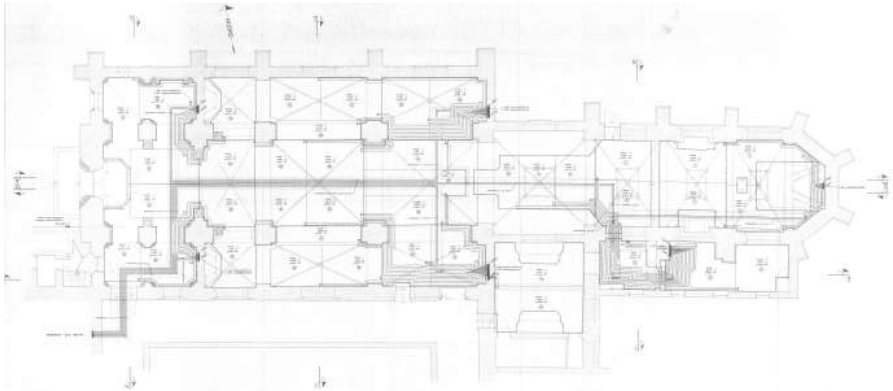

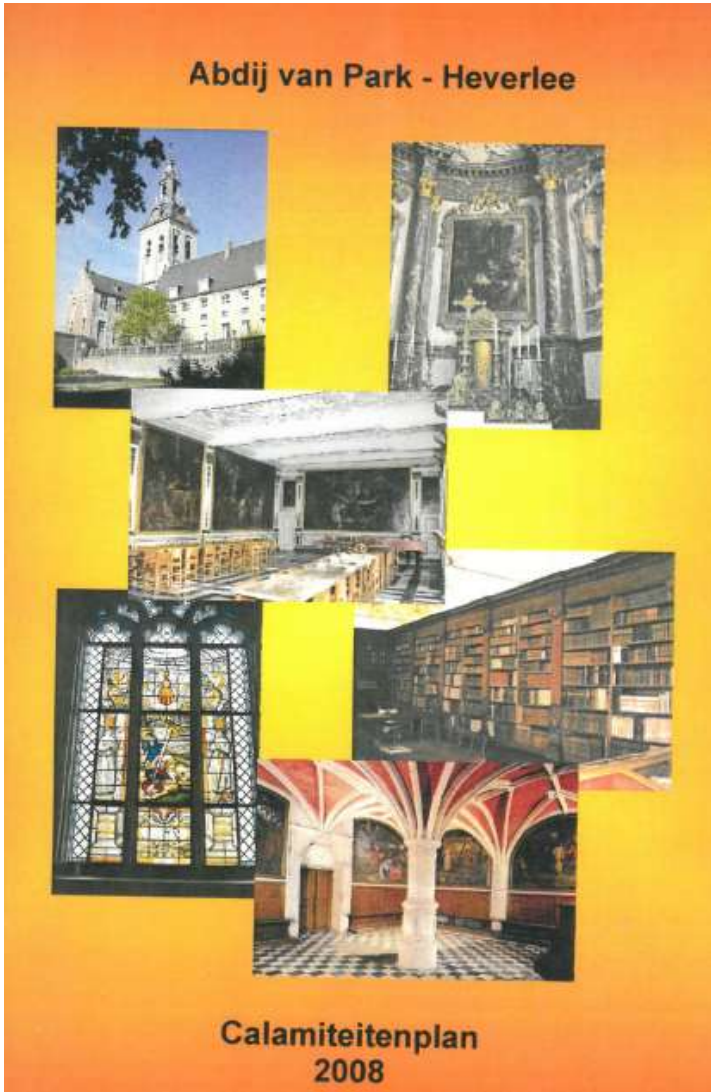

RISICOANALYSE EN FORMULEREN ACTIES

- CHECKLIST met risico's voor verschillende calamiteiten: **RONDGANG kerkgebouw**
- Prioriteiten leggen en acties formuleren

voorbeelden

- *bouwfysische toestand*
- *brand*
- *diefstal en vandalisme*
- *waterschade*

Sint-Jan-Evangelistkerk Abdij van Park, Heverlee
Rondgang pilootproject veiligheidszorg CRKC
(© Dimitri Stevens, CRKC)

Checklist veiligheid kerkgebouw – CRKC

Algemeen

Wordt er een jaarlijkse rondgang gemaakt met medewerkers in de kerk?
Hoe vaak wordt de kerk gepoetst (toegankelijke en minder toegankelijke plaatsen)?
Bestaat er al een soort noodplan, evacuatieplan, alarmplan?
Is er een grondplan met voorhanden? Zijn hierop aanduidingen gemaakt?
Worden er algemene richtlijnen over veiligheid gehanteerd in de kerk? vb. Is de regel 'niet alleen het gebouw of delen ervan betreden' gekend.
Is er een EHBO-kit aanwezig?
Volgden medewerkers een EHBO-cursus?
Worden de contracten met externe firma's jaarlijks gecheckt? vb. onderhoud klokken, brand- en inbraakbeveiliging, nazicht verwarmingsinstallatie, elektriciteit, etc.
Is er een incidentenmeldingsformulier waarin wordt opgeschreven wat gebeurt? Wordt dit besproken op een vergadering?
Zijn de houten ladders vervangen door aluminium ladders?
Zijn er wandklokken met kwikslingers aanwezig? verplaatsing

keuren installaties en bekabeling

Hoe oud is de bekabeling elektriciteit?
Laatste keuring elektriciteit?
Gebeurde dit door een EDTC (Externe Dienst Technische Controle)?
Werd een infraroodtechniek voor de herkenning van kabelbreuken gebruikt?
Hoe oud is de verwarmingsketel/installatie?
Laatste keuring verwarmingsketel?
Waterleidingen voldoende beschermd? vb. vorst, vermijden kortsluiting.

- Uitgebreide checklist te vinden op CRKC-website

Belang van inventaris

Vier vrijwilligers brengen erfgoed in kaart

Kerk geeft geheimen prijs

Vele honderden uren hebben ze er in gestoken, maar het resultaat mag er zijn: vier vrijwilligers inventariseerden het erfgoed van de prachtige Sint-Willibrorduskerk in Knesselare. Met zo'n inventaris krijgt de kerkfabriek zicht op de samenstelling en de waarde van haar collectie.

www.crkc.be/objecten-inventariseren

www.stappenplanreligieuserfgoed.be

- belang goede inventaris en waarderen van roerend religieus erfgoed

Brandveiligheid kerken

Voorbeelden *brand*

Eusebiuskerk Arnhem, Nederland
1633 (schilderij Herman Breckelmans)
blikseminslag

Sint-Jan Baptist en Eligiuskerk Anzegem, 2014
(© F. De Clerck)
defecte verwarmingsinstallatie

Sint-Pieterskerk Galmaarden, 2008
vuurpijl kermis
(© F. Kempeneer)

Voorbeelden *brand*

Sint-Niklaaskerk Westkapelle, 2013
dakwerken
(© nmi, Nieuwsblad)

Voormalige kerk, Ardooie 2015
brandstichting
(© SOL, deredactie.be)

Carolus Borromeuskerk Antwerpen,
2009, *verhitting theaterlampen* (© HLN)
1718, *blikseminslag – vernieling 39 schilderijen Rubens*

Brand: eenvoudige maatregelen

Preventie en organisatorische maatregelen

kaarsen ver genoeg van brandbaar materiaal

vervangen halogeenlampen en opletten met theaterlampen

Brand

Preventie en organisatorische maatregelen

- uitschakelen microfoons en apparatuur: goede afspraken

controle elektrische apparaten en (verwarmings) installaties

Brand

Preventie en organisatorische maatregelen

extra aandacht veiligheidscoördinatoren bij dakwerken

Brandblusapparaten brandslangen

Meer en meer schuimblussers i.p.v. poederblussers

Controle brandblussers, -haspels en blussystemen

Poeder van poederblussers moeilijker op te ruimen

COMPETENT PERSON IDENTIFICATION
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
RECHARGE
HERVULLING
MAINTENANCE
ONDERHOUD
HYDROSTATIC TEST
REEPREUVE
HERBEPROEVING
REJECTED
DECLASSE
AFGEKEURD
PERFORMANCE DATE
DATE PRESTATION
DATUM PRESTATIE
J F M A M J J A S O N D
2014
2015
2016
NEXT INSPECTION
PROCHAIN CONTROLE
VOLGENDE CONTROLE
2015
2016
2017
INSTALLED · PLACEMENT · PLAATSING

Brand: bliksembeveiliging

- Externe bliksembeveiliging
  - Kooi van Faraday
- Interne bliksembeveiliging
  - Beveiliging tegen overspanning bij inductie en magnetische velden

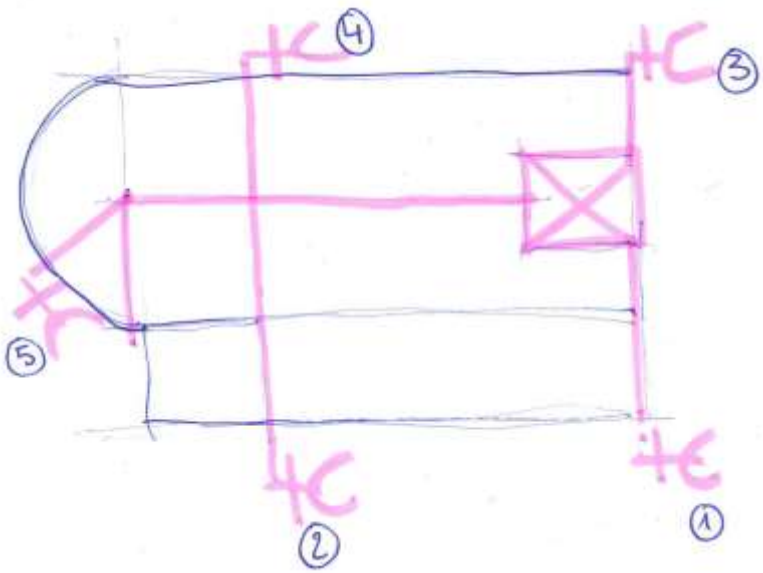

controle bliksem-afleider

Externe bliksembeveiliging

- **Opvanginrichting**: opvangstaven en vermaasde geleiders
- **Afgaande leidingen** : parallelle (min. 2) trajecten
- **Aardingsinstallatie**: Aardelektroden verbinden afgaande leidingen en bodem

Nieuwe norm

NBN EN 62305

- Interne bliksembeveiliging: Bliksempotentiaalvereffening

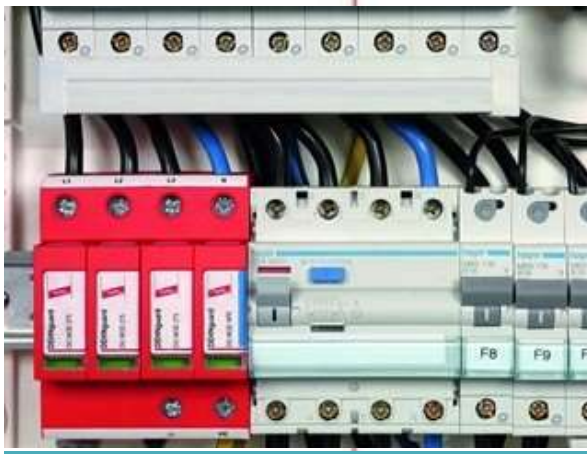

Brand

Elektronische maatregelen

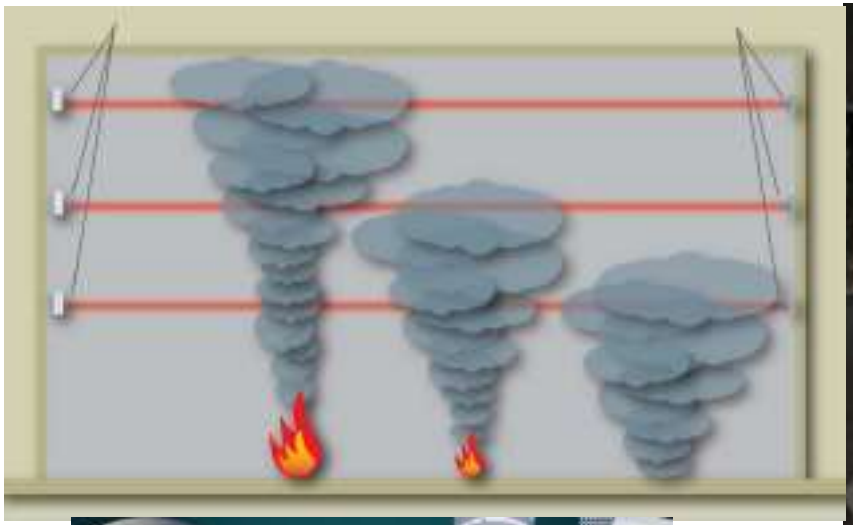

Controle automatische branddetectiesystemen en gegevens doorschakellijst

- geen klassieke rookmelders in kerkgebouwen
- Infraroodsysteem, beamdetectoren

Sprinklersysteem

- Luchtafzuigingssysteem
- Afzuigsysteem via de gewelven

FIRE ALARM AIR SAMPLING PIPE - DO N OT

ARDOLAM
ARDOLAM

Brand

Goede afspraken met de brandweer

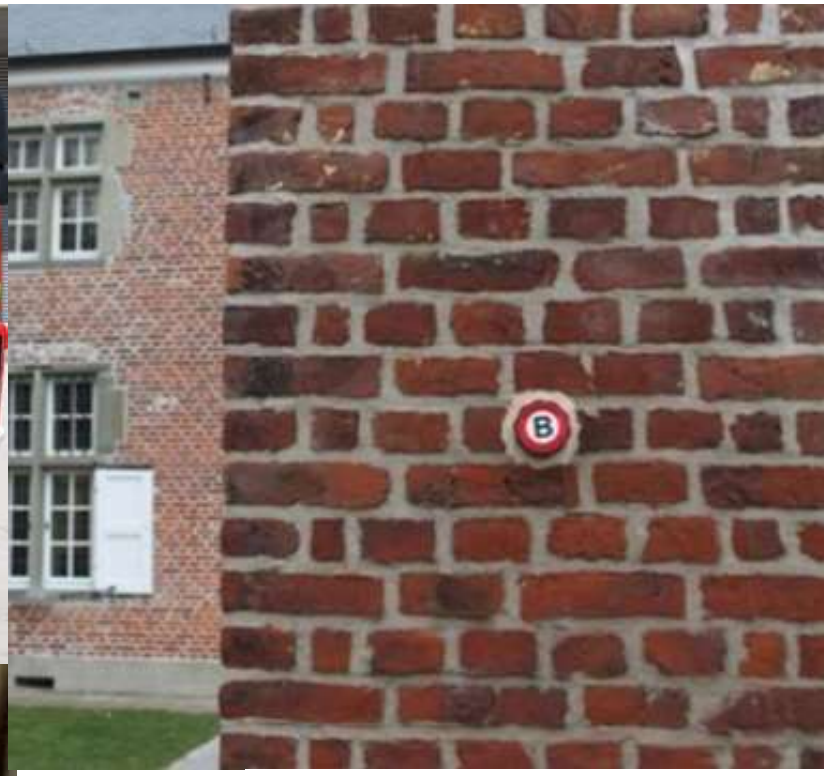

goede afspraken brandweer

prioriteiten evacuatie

sleutelkluis

Hoe stel ik mijn kerk veilig open?

KERKENBELEIDSPLAN

STAD DENDERMONDE

KERKENBELEIDSPLAN ZINGEM

ZINGEM
Groene long aan de Schelde

KERKENBELEIDSPLAN

GEMEENTE WESTERLO

GEMEENTE WESTERLO
Parel van de Kempen

Open kerkgebouw

open kerken

- Zorgen voor een toegankelijk en gastvrij kerkgebouw

> belang van veiligheidszorg!

Voorbeelden *diefstal en vandalisme*

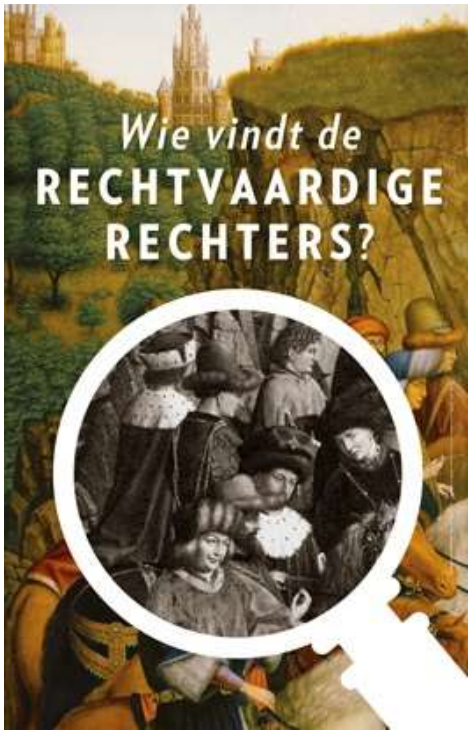

Onze-Lieve-Vrouwekerk, Kortenberg 2015
vandalisme
(© newslocker.com)

Sint-Jan Baptistkerk Wortel, Hoogstraten 2015
diefstal kroontjes Maria en Jezus
(© ram/hnb, Nieuwsblad)

Sint-Baafskathedraal, Gent 1934
Bekende diefstal van het paneel van Het Lam Gods

dS +

Vandalen slaan toe in twee kerken

28 SEPTEMBER 2007

De pastoors van de Sint-Jacobskerk aan de Goudbloemstraat en de Sint-Pieterskerk aan de Grote Markt zijn verbolgen om het vandalisme in hun kerken. 'Ik kan niet anders dan de kapel sluiten voor het publiek', zegt pastoor Lode Teugels.

Veilig openstellen kerkgebouw

Basis = weten wat de “waarde” van objecten is

belang goede inventaris

Databanken en initiatieven provincies

Roerend erfgoed: waarderen

Stappenplan Religieus erfgoed

CRKC
Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur vzw

Provincie Antwerpen

provincie Oost-Vlaanderen

Een concrete en uniforme procedure voor waardering, selectie en herbestemming van roerend religieus patrimonium rekening houdend met kerkelijke richtlijnen en wettelijk kader en de lokale sociale context. Een waarderingskader dat bij voorkeur breed gedragen is.

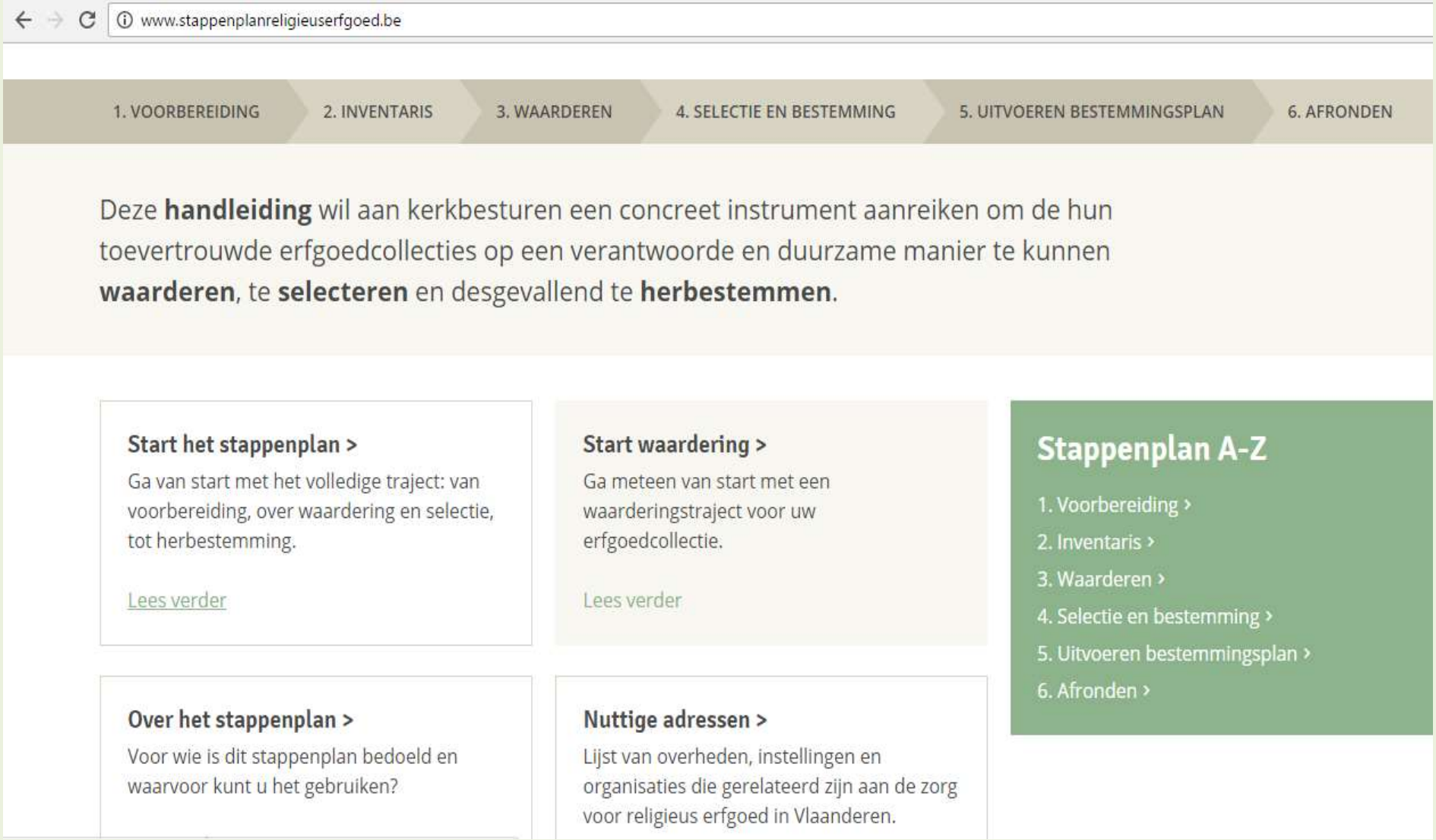

www.stappenplanreligieuserfgoed.be

Participatief proces: betrekken lokale gemeenschap

Sociale controle

- Afspraken met vrijwilligers, buurtbewoners, “suppoosten”: toezicht en informatieverspreiding

Geld en offerblokken

Preventie en organisatorische maatregelen

Laat niet teveel geld achter in de kerk

Mechanische beveiliging

- beveiligen schilderijen

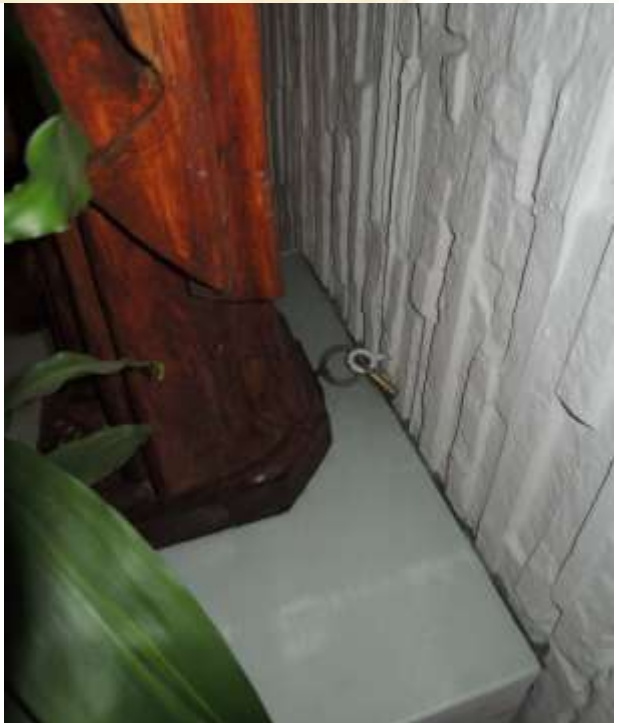

- Verankeren beelden

MECHANISCHE BEVEILIGING TEGEN DIEFSTAL EN VANDALISME AAN WAARDEVOLLE BEELDEN

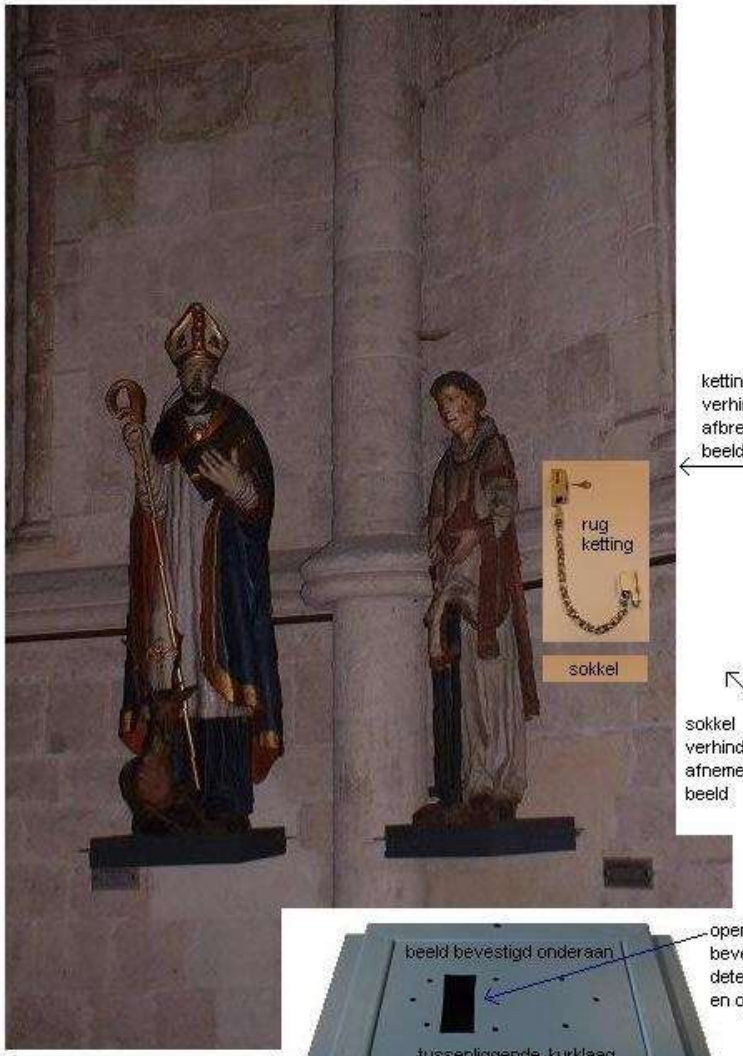

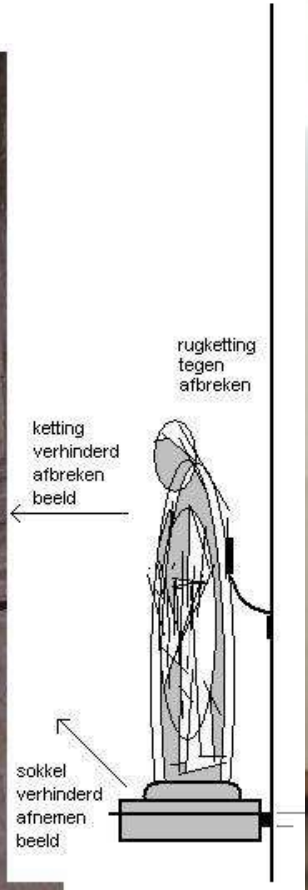

cel beveiliging
Dhr R. Buelens
AROHM - M&L

Vitrines

Alarminstallatie deel van de kerk

bewegingsdetectoren

Camerabewaking, CCTV

- zelfs rechtstreeks melding op smartphone, Ipad

Extra aandachtspunten *als de kerk toe is*

Waterschade

kerk van Wintam, Ruisbroek, ramp van 1953
overstromingen
(© David Delgreve, Els Daleman)

kerk Zwartsluis, Nederland 2012
gesprongen waterleiding
(© de Stentor)

waterschade

gesprongen leidingen

verstopte of lekkende dakgoten

>> Monumentenwacht

bouwfysische toestand

- wat is de huidige toestand?
- volledig gerestaureerd of stabiliteitsproblemen?
- rapporten Monumentenwacht als basis

OVERZICHT VAN DE ADVIEZEN
20042-2016-B HOOFDOBJECT: Abdij van 't Park 3001 HEVERLEE

code	rubriek | element | materiaal | verkort advies	eenheid	indicatieve hoeveelheid	frequentie	uit te voeren door	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
	Onderhoud																	
A2016/34	Dak | dakbedekking | leien | Regelmatig nazicht van de leien dakbedekking.	n.v.t.	•	↓	Beheerder	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A2016/20	Dakwaterafvoer | goten | Goten en daken regelmatig proper maken, zodat een vlotte regenwaterafvoer gewaarborgd wordt.	n.v.t.	•	↓	Beheerder Monumentenwacht	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A2016/33	Schrijnwerk en beglazing | buitenschrijnwerk | hout | Schrijnwerk en hang- en sluitwerk regelmatig onderhouden.	n.v.t.	•	5↓	Beheerder Schilder			x					x					x
	Dak																	
A2016/35	Dak | dakbedekking | lood | De scheuren in het loden dak herstellen.	m²	6	1x	Dakwerker	x												
A2016/03	Dak | dakbedekking | hoekkeper | natuurleien | De gebrekkige herstelling ter plaatse van de hoekkeper duurzaam herstellen.	m²	1	1x	Dakwerker Monumentenwacht	x												
A2016/01	Dak | dakbedekking gehaakt | natuurleien | rvs | koper | De uitgeschoven leien vervangen.	st	15	1x	Dakwerker Monumentenwacht	x												
A2016/10	Dak | dakbedekking gehaakt | natuurleien | koper | De dakbedekking vernieuwen.	m²	1	1x	Dakwerker											x		
A2016/08	Dak | aansluitingen | opgaand muurwerk | lood | De uitgezakte loden slabben herbevestigen.	m	2	1x	Dakwerker Monumentenwacht	x												
A2016/04	Dak | dakkapel | lood | witte kalk- of zandsteen | De begroeiing op de schouderstukken van de dakkapellen verwijderen.	st	8	↓	Beheerder Dakwerker Eigenaar Monumentenwacht	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
A2016/02	Dak | dakkapel | natuurleien | De weggevallen lei op de stijl van de dakkapel vervangen vervangen.	st	1	1x	Dakwerker	x												
A2016/26	Dak | dakkapel | naaldhout | De loden bekleding van de onderregel van de dakkapel herstellen.	m	1	1x	Schrijnwerker			x										
A2016/05	Dak | dakkapel | lood | Het loodwerk aan de dakkapel herstellen.	m	1	1x	Dakwerker	x												
A2016/23	Dak | dakkapel | schrijnwerk | hout | Het schrijnwerk van de dakkapel herstellen.	st	1	1x	Schrijnwerker	x												
A2016/24	Dak | daklantaarn | De verroeste vlaggenmasten verwijderen.	st	4	1x	Beheerder			x										
A2016/22	Dak | daklantaarn | topbekroning | koper | Het nestmateriaal uit de topbekroningen verwijderen.	st	4	1x	Beheerder			x										
A2016/25	Dak | daklantaarn | trap | hout | De houten trap herstellen en verbeteren.	st	1	1x	Schrijnwerker			x										
	Dakwaterafvoer																	

bouwfysische toestand

loszittende stenen

loszittend torenkruis

loszittend glas dakvenster

Als de kerk toe is…
Sleutelplan

Politie

rondgang preventiedienst politie

Goed sleutelbeheer

goed hang- en sluitwerk

op belangrijke deuren, slimme sleutels

- 1 deur om binnen- en buiten te gaan
- Overzicht wie langs waar binnenkomt
- Verstevigen buitendeuren

diefstal en vandalisme

Fysieke maatregelen

controle
stevigheid slot en nachtschoot,
ruimte tussen kozijn en deur,
scharnieren en grendels.

Beveiligen glas-in-loodramen

beschermen brandglasramen

Ladders en stellingen

Preventie en organisatorische maatregelen

vermijden
rondslingeren ladders

extra waakzaamheid bij
werkzaamheden

buitenverlichting

- buitenverlichting algemeen of met sensoren

Alarminstallaties als kerk gesloten is

Eventueel uitbreiden van gsm-mast toren naar de rest van de kerk

Meldkamer door-

schakellijst

NOODPLAN

- lijst met noodnummers en contactpersonen
- duidelijke instructies wat doen in noodsituaties
- welke objecten eerst in veiligheid brengen?

- eerst hulp bij schade waardevolle objecten:

  www.depotwijzer.be

  www.crkc.be (> roerend erfgoed)

https://religieuserfgoed.wordpress.com/uit-de-kerk-gestolen/

- Blog religieus erfgoed met aangiftemodule

Calamiteitenplan is een levend plan!

- plan updaten en blijven opvolgen
- jaarlijkse controles
- vorming

Adres diefstal

Gebouw: Sint-Bavokerk, Kastanjestraat 27

Gemeente: Goeferdinge (Geraardsbergen)

Postcode: 9500

Periode van de diefstal: tussen vrijdag 14/07/2017 om 8u30 en maandag 17/07/2017 om 10u

Objectnaam: beeldhouwwerk

Titel of voorstelling: Apostel Johannes, deel uitmakend van een Calvariegroep

Vervaardiger: onbekend

Datering: 1603-1700

Afmetingen: hoogte 70 à 80 cm

Materialen: eikenhout

Hebt u een tip over dit gestolen voorwerp?

Contacteer ons via onderstaand formulier.

Naam (verplicht)

E-mailadres (verplicht)

Tip omtrent het gestolen voorwerp (verplicht)

Versturen »

17
maandag
Jul 2017

Gestolen: beeld Johannes

Posted by loesverschuren in gestolen erfgoed ≈ Een reactie plaatsen

Afgelopen weekend werd in de Sint-Bavokerk van Goeferdinge een beeld van Johannes gestolen.

Ook steeds aangifte doen bij de Politie !

— Gestolen beeld van apostel Johannes uit Sint-Bavokerk, Goeferdinge

Wat kan het CRKC voor u doen?

Religiopocket en kennisdocumenten

religiopockets

CRKC

Hoe kan het CRKC u verder helpen met veiligheidszorg?

Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur vzw

VORMING, SENSIBILISERING en ADVIES

- vormingsavonden
- Folders
- contacten aannemers, evaluatie bestekken
- basisinformatie website www.crkc.be
  >> zelf opmaken calamiteitenplan
- telefonisch advies
- eerste bezoek ter plaatse

> kosteloos, dienstverlening CRKC

VOLLEDIGE OPMAAK CALAMITEITENPLAN

- tweede uitgebreid plaatsbezoek door CRKC
- volledige risicoanalyse a.d.h.v. checklist
- Inschatten “waarde” en formuleren acties
- overleg met brandweer en politie ter plaatse
- formuleren actieplan met opties budget
- up-to-date noodplan
- uitgeschreven calamiteitenplan

> financiële vergoeding

Advies
Vorming
Kerkenbeleidsplannen
Implementatie
Veiligheidszorg

Veiligheidszorg voor parochiekerken

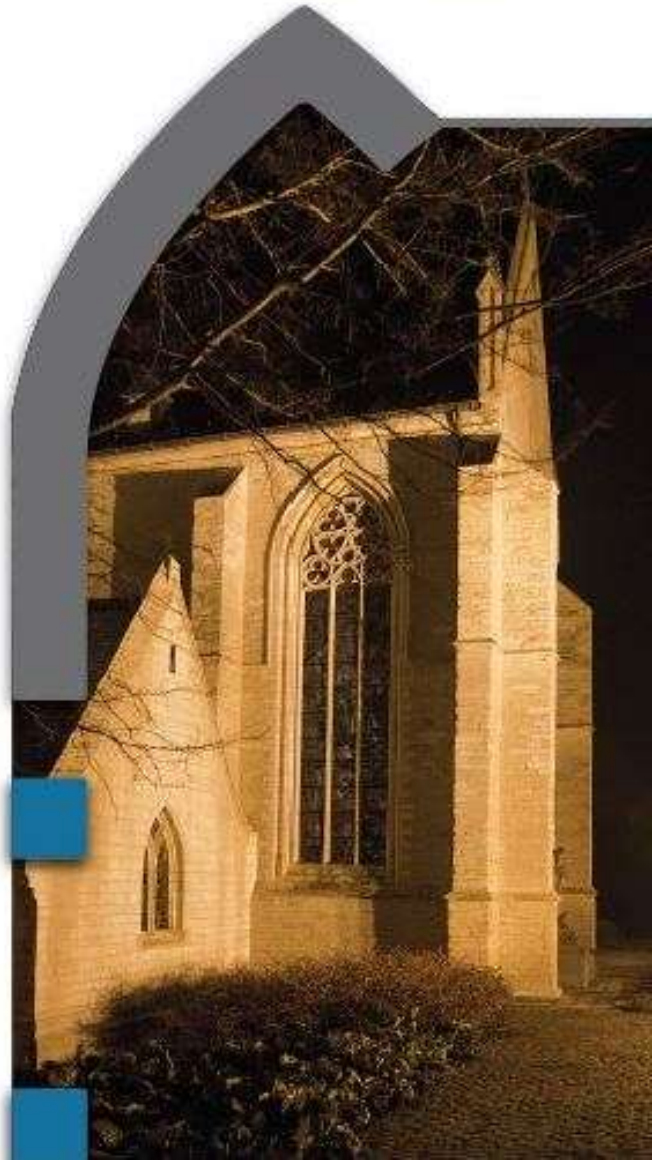

Contact

CRKC
Abdij van Park 7
3001 Heverlee
016 406073
www.crkc.be
dimitri.stevens@crkc.be
jonas.danckers@crkc.be